

Компетентності наставника в роботі з дітьми-сиротами

Проблеми соціалізації дітей, які виховуються в інтернатних закладах останнім часом активно обговорюються як на державному рівні, так і в місцевих громадах. Звичайно деінституціалізація є найкращим шляхом вирішення усіх проблем, але це складний і довготривалий процес. Тому в даний час на державному рівні активно розвивається та впроваджується інститут наставництва як ефективна альтернативна форма для потребуючих дітей оволодіти зразками поведінки в сім'ї, навчитися самостійно вирішувати соціальні, правові, побутові, психологічні проблеми. Прийняття змін до Закону України "Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування" щодо наставництва» відкрило у цій важливій сфері ще ряд переваг таких як: активізація роботи соціальних служб; привернення уваги активної молоді, представників бізнесу, журналістів до проблем дітей і пошук реальних методів допомоги їм; розкриття системних порушення прав дітей в установах; знайдення серед наставників потенційних усиновителів. [2]

Згідно Закону України "Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування" наставник має достатньо широкі повноваження щодо входження

у життя дитини-сироти. [1] Це накладає велику відповідальність на особу наставника, а отже і критерії відбору наставників мають бути суворими.

Серед компетентностей якими повинен володіти наставник виокремимо життєву, професійну, соціальну, комунікативну та культурну компетентності. Коротко зупинимося на окресленні змісту кожної з вищеназваних компетентностей. Життєва компетентність відноситься до найвищих показників загального розвитку особистості. Самостійність, організованість, керування власною поведінкою та здатність приймати рішення є суттєвими складовими життєвої компетентності. Саме ці якості і знання обумовлюють характер особистості, її соціальну активність. Наставник, який сам володіє цією компетенцією зможе навчити дитину встановлювати контакти і спілкуватися в сім'ї та на роботі, керувати собою, ставити мету, визначати сенс життя, передбачити та вирішувати життєві конфлікти, опановувати механізми саморегуляції.

Професійна компетентність розкривається через функції якими має володіти наставник. Отож, діагностична функція полягає у вмінні наставника, починаючи роботу з дитиною, продіагностувати як дитину, так і її біологічну сім'ю. Перш за все визначити життєву історію цієї дитини, її психологічні особливості, зрозуміти у чому полягають її кризи та які їх причини. Прогностична функція наставників включає вміння прогнозувати процес життєдіяльності дитини і бачити конкретні шляхи її подальшого влаштування. Організаційна функція наставників припускає організацію процесу виховання та розвитку дитини. Посередницька функція реалізується завдяки діяльності наставників щодо підтримки зв'язків з біологічними родичами дитини, якщо вони не шкодять дитині. Реалізація захисної функції зобов'язує наставників знати та використовувати діючі в державі правові норми для захисту прав та інтересів дітей. Наставники також повинні вміти провести профілактичну реабілітаційну роботу з дитиною, а за необхідності залучати фахівців різного профілю. Такі дії наставника свідчать

про забезпечення попереджувально-профілактичної функції. У діяльності наставника наявна також функція допомоги та підтримки. Вона полягає у створенні для дитини особистісного благополуччя та умов для розвитку, у допомозі при вирішенні проблем і загальній підтримці. У процесі роботи з дитиною-сиротою обов'язково реалізується медико-гігієнічна функція, що полягає в підтримці здоров'я дитини, забезпеченні гігієнічних норм й опанування елементарними навичками надання невідкладної медичної допомоги. І, нарешті, аналітико-оцінна функція охоплює уміння наставника аналізувати досягнуті результати у процесі виховання та розвитку дитини, виявляти позитивні аспекти, реально оцінювати свої можливості і можливості дитини, бачити необхідність самовдосконалення. [3]

Під соціальною компетентністю наставника розуміється набута здатність гнучко орієнтуватися в мінливих соціальних умовах та ефективно взаємодіяти в соціальному середовищі. Комунікативна компетентність наставника допомагає брати на себе і виконувати різні соціальні ролі, швидко адаптовуватися в різних ситуаціях, вільно володіти вербальними і невербальними засобами спілкування. Ця компетентність дозволить наставнику швидко знайти спільну мову з підопічним і встановити довірчі стосунки.

Культурна компетенція наставника передбачає емпатійність, розуміння іншої поведінки, гнучкість у взаєминах. Між наставником і дитиною можуть виникати певні труднощі в спілкуванні, особливо якщо вони є представниками різних соціокультурних прошарів суспільства. У роботі з дітьми-сиротами необхідно знати особливості культурного середовища, у якому вони виховувалися. Адже, знаючи всі особливості побуту, традицій, вірувань і способу життя конкретної дитини, наставнику буде легше зрозуміти його і, відповідно побудувати успішні взаємини. [4]

Беззаперечним залишається той факт, що тільки збалансоване володіння наставником кожною з компетентностей забезпечує якість і

тривалість стосунків у парі. Щоб відносини між наставником і підопічним були ефективними та допомогли дитині з інтернатної установи соціалізуватися, наставнику потрібно постійно саморозвиватися та вдосконалювати власні компетенції.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Закону України "Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування" щодо наставництва.//[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1504-19>
2. Касьянова Д. Наставництво: плюси і мінуси / Д. Касьянова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/SOCIUM/nastavnictvo-plyusi-i-minusi-.html>
3. Тренінговий курс «Тренінг з підготовки наставників для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» / Укладачі Є. Смаль, І. Сацюк, Ю. Удовенко та ін.. – К.: Вид-во Проект Наставництва «Одна Надія», 2014. – 102с.
4. Грицанюк В.В. Наставництво як форма підготовки дітей-сиріт до самостійного життя / В. Грицанюк // Соціальна робота у Україні: теорія і практика. – 2016. – №3-4. – С. 44-52